

~~X~~ Inse Romanii, vechii locuitori a Daciei, legati de pamentulu nascerei loru, sî invetiati prein lungile fatalitati a convietiui sî cu barbarii, nu se potura induplecá nece de acesti barbari — cu tote cà acestia fura celi mai inforatori sî mai crudeli intre toti barbarii — cá se-si parasésca vetrele strabune, sî se liè lumea în capu, peregrinandu prein alte tieri, dupa cum marturisesce sî istoriculu ungu-rescu Turocziu.*)

Evulu de midî - locu.

Capu I.

Dela asiediarea Huniloru in Daci'a Traiana pana la invasiunea Avariloru 376 — 568 d. Chr.

§. 22. Hunii in Daci'a Traiana 376 — 460 d. Chr.

Cumca Hunii fura gente scitica, respandita in partile de amiedîa-nopte a Asiei: totii scriitorii se involiescu. Fiendu spre amiedîa-nopte vecini cu Chinesii, locuira intre fl. Amuru sî Irdisiu; dupa ce imperiulu loru trecundu prein mai multe fase sî calamitati — se impartî in septentrionale sî meridionale: Hunii tienutori de imperiulu meridionale, — stremtorati fiendu de Chinesi — se trasera spre apusu sî pre la a. 104. d. Chr. se asiediara lenga fl. Iaichu; de aici impinsi de Tatarsi pre la anulu 134 si-defipsera locuentiele lenga fl. Wolga; aci venira in atingere cu Alanii, cari locueau lenga Palus Maeotis (acum marea azovica). Pre la a. 374 d. Chr. Hunii sub ducele Balamberu trecundu fl.

*) Turoczius pars I. Chronicae Hungarorum cap. 17.

Don (Tanais) intrara in Europ'a, cu călii lorū celi sburatori, latându pretotendenea terore sî morte.*)

Hunii între poporale barbare migratorie, fura celi mai ingrođitori. Eli aveau o cautatura cruda sî inspaimantatoria. Se nutreau cu radecini crude sî cu carne de călu; rataceau cu ordele lorū preste munti sî prein paduri in coce sî in colo; familiile lorū si-le duceau cu carulu dupa sene; mai totu de un'a amblau calari, sî nece odata nu se luptau că pedestrii; aveau o mare desteritate de a trage cu arculu inca sî fugiendu; nu sciau despre nece o lege de casatoria; nu cunosceau alta vertute, de cătu eroismulu celu neinspaimantatoriu sî rar'a fidelitate în tienera promisiunilorū sale; faceau ne incetate iruptiuni in teritoriulu vecinilorū sei; cu mare pofta se incercau a cuceri de acele tieri, provincie, care dela natura se fia mai favorite, decātu desierturele lorū. Imperatii Chinesi voliendu a se asecură facia cu incursiuni le lorū, se intarira cu muri (ziduri) cam de 400 urme inalti.

Hunii, dupace intrara in Europ'a, batura pre Alani**)) sî pre alte popora vecine, sî parte le au taliatu, parte le au costrensu se se alieze cu densii. Se reversara apoi preste Daci'a sî ambele Panonii. In Daci'a locueau Gotii deinpreuna cu coloniile romane; eli erau impartiti in Ost-Goti sî Vest-Goti. Regnulu lorū se estendea dela Dunare, pana la marea baltica. Hunii pre Ost-Goti sub regele lorū Ermanaricu i-alungara preste fl. Dniestru sî Boristhene.

*) Ceea ce scrie Iornande despre nascerea Hunilorū prein amestecarea cu spiritele necurate, se numera numai între fabule. Asemene că fabule se potu consideră sî cele, ce le scrie Ammianu Marcellinu in Istori'a sa libr. XXXI. cumca venirea Hunilorū ar' fi prenunciat'o urletele lupilorū sî lataturele neindatenate a canilorū, resarirea mai obscura a sorelui etc.

**)) Alanii duceau viatia nomadica sî aveau moravure forte selbatece: pre enemicii sei, dupace i ucideau, apoi i-beleau, sî dein pelea lorū, carea dein preuna cu capulu o trageau de pre corpu (trupu) — si gateau pentru căli, asternuturē de sieli. Se respandira mai tardiu unii dein coce, altii dein colo de fl. Donu. Dara de aici inca fura respanditi prein Huni, cari ocupara apoi tienutulu deintre fl. Donu (Tanais) si Wolg'a. (Vedi: Foi'a pentru mente, anema sî literatura etc. dein anulu 1853 Nro. 51. pag. 377.)

Ermanaricu desperanduse de a putea contrastá poterei precumpanitorie a Huniloru, fiendu sî de altu-mentrelea in etate betrana, se senu ucise.

Er' Vestgotii vedienduse stremtorati la dunare, cerura dela Romani locuentia in imperiulu romanu promitienduse, cá voru apará cu sangele loru imperiulu, in contr'a tuturoru atacuriloru, ce s'ar' face dein partea enemiciloru. Spre acestu scopu sî tramesera deputatiune la imperatulu Orientului, Valente (364 — 378 d. Chr.). Acest'a magulinduse de cugetulu de a fi domnulu unei natiuni belicose, sî neaducandusi amente, cá acesti subditi, potu se-i devena cu tempu celi mai periculosi, i-a primitu in imperiú in numeru de 200,000 (Vestgotii) sî li-a asemnatu pentru locuentia sî nutrire, pamentu in Traci'a in 376 d. Chr.; totusi subtu conditiunea, cá in ainte de ce ar' pasi preste dunare, se depuna tote armele. Inse Romanii acum mai mare grigia aveau de ai despoliá de averi, de cátu de a le luá armele. Vestgotii vediendu poft'a de castigu a domniloru sei, erau mai bucurosi ai multiumi cu alte sacrificia, de cátu a-si dá afora armele.

Nu multu dupa aceea rogara sî Ostgotii pre Valente cá se-i primesca in imperiu; inse celu acum aducandu-si amente, cá atari ospeti, potu se-i fia periculosi, nu voli a-i primi.

Cumca Vestgotii au devenitu in fapta periculosi pentru Romani, s'au vediutu destulu de chiaru dein intemplantile, ce au urmatu dupa aceea. Eli adeca: cu ocaziunea unei fomete, fiendu impiedecati de Masiminu Prefectulu Traciei, intru procurarea midilocelor de nutrire, se revoltara. De intru inceputu batura pre beliducele romanu Lupiciniu; dupa aceea batura sî pre Valente la Adrianopolea in 378 d. Chr.; carele aci si-afiá sî mortea aprensu fiendu intr'o casa (coliba). La acest'a rescola mai luara parte Hunii sî Alanii, fiendu chiamati intru ajutoriu de Vestgoti. Dupa victori'a dela Adrianopolea, barbarii predara tote provinciile vecine. Si imperatulu Gratianu (379 — 383 d. Chr.) urmatoriulu lui Valente, numai cu daruri sî promisiuni, potú detiené pre barbari dela devastarea confinieloru romane.

Pre candu a imperatîtu Arcadiu (395—408 d. Cbr.) — unu filiu alui Teodosiu, — Rufinu tutoriulu lui, voliendu parte a impedecá întreprinderile rivalului seu Stilicione tutoriulu imperiului occidentale, parte a se face neincungiurabilu pentru Arcadiu, invità in secretu pre Huni, se între in imperiu. Acestia subtu ducele loru Charatonu (carele a urmatu lui Balamberu in 378) trecura fl. Don, descensera muntii Caucasului sî devastara forte tare Armeni'a, Capadochi'a, Cilici'a sî Siri'a in 397.

Subtu Uldinu, urmatoriulu lui Charatonu, pre la a. 400, Hunii batura sî ucisera pre Gain'a gotulu, carele sierbise cá duce la imp. Arcadiu, sî acum sculanduse asuprà sî invinsu fiendu, si-cautase scapare in Daci'a (la Huni). Pentru acest'a fapta Arcadiu, tramese daruri lui Uldinu in semnu de multiumita.

In 404 d. Chr. Uldinu chiamatu fiendu de Stilicione tutoriulu imperiului apusenu, prenze sî ucise pre Radagaisu unu scita, carele cu o multîme de latroni irupse in Itali'a sî amenintiá apunerea Crestiniloru locuitori acolo. Dupa reintorcerea sa dein Itali'a audiendu, cá in imperiulu resaritenu ar' domni tulburari, sî fiendu sî vatematu dein partea imperatului, trecu dunarea sî predà Mesi'a sî Traci'a, sî nu volî nece decátu a se plecá la pace cu Romanii. Inse prein acest'a nedumerire si-causà mare periculu; cace Hunii vediendu blandetiele sî lenitatea imperatului romanu, trecura in partea aceluia, sî asia Uldinu cu ostea, ce i-mai remase credintiosa, debuî se-si caute scapare in fuga, sî nu pucini de intru ai sei, — cari fura imprastiati, parte se ucisera, parte se dusera in sclavia in a. 409 d. Chr.

Dupa Uldinu, urmà la Huni cá duce supremu Mundsuchu; inse faptele acestui suntu obscure, dein cauza, cá acele, se fecera prein ducii sei, er' nu de densulu. Intre acestia, mai renumitu fù Rugas, seu Roillu. Acest'a trecundu in 426 d. Chr. dunarea, devastà Traci'a, ba impresurà chiaru sî Constantinopolea. Dar' prevedinti'a divina esorata de Teodosiu celu teneru (II), mantui cetatea, sî

prein acest'a mantui sî pre Crestini de peritiunea amenintiata prein Huni, cace Rugas pieri de lovirea de fulgeru; ér' cea mai mare parte a armatei sale, peri de pestilentia, sî cari mai remasera, petrunchi de frica, o luara la fuga.

Urmatoriulu lui Mundzuchu, Ru'a si-lua titlulu de rege. Acest'a restituí cu ajutoriulu seu pre faimosulu beliduce romanu, Etiu, carele fù fugaritu dein Itali'a in a. 433 d. Chr. Se prepará se mérga sî asupr'a Romaniloru resariteni, dein cauza, cá acestia nu voliau se dè afora pre refugiatii Huni, sî indemnau pre poporale supuse Huniloru, cá se se scole asupr'a loru sî se arunce jugulu barbaru. Inse in ainte de a-si implini propusulu, muri in cursulu pregatiriloru de bataia.

Dupa Ru'a, urmara fratii Attil'a sî Bled'a, filii lui Mundzuchu. Attil'a avea o cautatura infocata sî ferosa, o facia amenintiatoria sî o arogantia in tote gesturile lui, unu tonu cerbicosu si o deplena uritiune a unei culture intru adeveru calmuchice; elu erá neamiculu dechiaratu al libertatiei, pãcei sî al dreptului; si-aratà pre facia ghiarele sale; sî si-luase insusi ingroditoriulu nume de „sbiciulu lui D.-dieu.*)

Attil'a (434 — 453) sî Bled'a (434 — 444 d. Chr.) incepura a trece dunarea sî a impune tributulu imperiului dela resaritu; pre Teodosiu II., lu astrensera la o pace rusinosa sî-lu indetorara se platesca pre totu anulu 700 puncti auru, sî totu de odata a promite, cá nu va prestá nece unu ajutoriu la enemicii Huniloru; sî tributulu dein anu in anu lu totu mai redicau, cá se li-se dè pretestu spre a-si intende mai de parte domni'a.

Asia fratii: Attil'a sî Bled'a nu incetau a-sî bate jocu de Romanii dela resaritu; eli cautau diverse preteste, cá se franga pacea inchieata cu densii. Sî fiendu intre Huni sî Romani mercatu comunu, celia atacara cu armele pre acestia; ucisera mare numeru de intre Romani sî cu-

*) Vedi mai pre largu: Rotteck's Allgem. Geschichte IV. Bd. p. 58.

presera unu castelu dela densii. — Deci Romanii tramesera acum deputati, cá se se planga pentru ocuparea castelului sí pentru calcarea tractatureloru de pace. Hunii respusera, cá eli n'au facutu acest'a cu scopu de a incepe bataia, ci cá se-si resbune numai pentru superarile facute dein partea Romaniloru; cace Episcopulu dein Margu, a trecutú in tienuturile loru sí a predatu monumentele si tesaurii cei ascunsi a regiloru, sí cá deca Romanii nu voru dá pre Episcopu in manule loru si pre fugarii celi multi, cari se afla la Romani, in intielesulu tractatului inchiatu: eli se voru apucá de bataia. De aci se nascura dispute intre Romani sí Huni. Acestia trecura dunarea sí fecera multe stricatiuni cetatiloru de pre lenga dunare, intre altele luara Viminatiulu. Intre aceste impregiurari, se aflau multi, cari svadueau, cá Episcopulu se se dè in manule Huniloru, pentru cá se nu devena pentru unu omu totu imperiulu in pericolu. Episcopulu intielegendu, cá voru se-lu dè in manule Huniloru, fugì la enemici pre ascunsu sí promise cestor'a, cá le va dá cetatea, deca regii Huniloru se voru aratá generosi catra densulu. Hunii promisera, sí impreuna cu Episcopulu trecura in tienuturile romane. Episcopulu intrà in cetate sí intru una nopte dandu semnu, duse in la-intru pre barbari, sí dede cetatea in manule loru. Hunii dupa cuprenderea Viminatiului, incursera Iliriculu, stricara Singidunulu sí Naissulu cu mai multe cetati in 441 d. Chr.; dupa aceea se reversara preste Macedoni'a sí Traci'a; lasara dupa sene urme triste pre totu loculú, pre unde ajunsera: cetati ruinate, gramadì de cadavre. Unu altu tractatu, ce-lu inchiasera acum cu Romanii numai pre catuva tempu, le potù stemperá setea de sange *) 441.

Pre câtu fù de altu-mentrelea Attil'a de preceptu sí pofitoriu de onore; pre atátu fù elu sí de astutu cá barbatu de statu. Totusi pre lenga totu foculu curagiului, in treb'a sa fù unu beliduce intieleptu. Voliendu a domni numai

*) A. T. Laurianu ist. Roman. pag. 125, 126.

singuru in 444 d. Chr. ucise pre fratele seu Bleda, de in cauza, cum se dîcea, că a trecut u preste sfer'a lucrarei si-esi incredintiate. Acum Attil'a si-estense domni'a preste unu tienutu de pamentu vastu: cu tote aceste afirmatiunea istoricului francescu Giugne, cumc a imperiulu Huniloru pre de o parte s'a estensu pana la marea baltica,  r' pre dealt'a pana la marea indica, se baseza numai pre conjecturare gola (vedi: Rotteck's Allgem. Weltgeschicste V. Bd. p. 58). Chinesii inca tramesera la Huni legati (soli), spre a-si arat a devotamentulu seu. Pre Romani i amenintiá cu subjuga-re totale. —

Attil'a ce e dreptu, f u unu principe fora de Religiune; totusi sci u elu prea bene a se folosi de superstitiunea poporului seu. Elu d cea, cumca, in unu modu mirabile, ar' fi aflatu gladiulu lui Marte, acel'a, pre carele Scitii mai in ainte lu adorasera, c a pre una icona a Dicitatiei loru. De aceea poporulu s i soldatii erau de credinti'a, cumca Attil'a tote intreprennderile sale, le face indemnatu s i condusu de D.-diculu bataiei. Acest'a pre soldati i-anem a, s i i-facea mai bravi s i mai crudeli.

Teodosiu II onor a pre Attil'a cu titulu de beliduce romanu: elu primi acestu titulu; inse cu apriat'a dechiaratiune, cumca acestu titulu, pre elu nu lu va impedec a de a tract a cu Romanii, că cu nescari-enemici, indata ce eli, nu i-ar' face destulu pretensiuniloru sale.

Nu trec u multu tempu s i pre la a. 447 d. Chr., Hunii  r' predara Iliri'a, Traci'a s i Daci'a aureliana: 70 cetati fura subjugate, s i doue armate nemicite. Asia Romanii trebuira s i acum se cumpere pace dela Huni cu 6000 punti auru s i cu unu tribut uanuale de o tertialitate dein acest'a suma. Atatea suma de bani, nu se p teau altu-feliu castig a, de c tu prein asuprirea s i storcerea subditiloru. De ac i urm a, c a familiiele romane cele mai avute devenira mesere, multi deintre cetatiani seau se spandiurara dein desperatiune, seau pierira de fome.

Romanii aveau respectu de regele Huniloru, pre legatii

aceluia, i acumulau (ingramadeau) cu daruri; deca Attil'a voliá se-si inavutiesca vre unu oficialu de curte, nu trebuca alt'a, de cátu se-lu tramefia la Constantinopolea. Pre cátu observá, cá imperatulu si-pierde dein anemosi'a sa, pre atátu si-inmultiá sî elu pretensiunile, pentru cá sciá, cá indata ce l'ar' amenintiá cu bataia, de securu va castigá totu, ce a pretensu. Teodosiu, vedîendu acest'a grosolana perfidia alui Attil'a, — dein acarui anema apuse totu sentiulu de onore sî de virtute — la svatulu lui Chrysaphu, fece planu se-lu ucidia. Spre acestu scopu, lui Edeconu, carele erá legatulu lui, i-promise tesauri mari, deca ar' luá asuprasi esecutarea acestui planu. Edeconu la vedere se promise; dara reintorcunduse a casa, descoperi regelui seu planulu tiesutu de Teodosiu asupr'a vietiei aceluia.

Attil'a dupa ce se convinse de planulu facutu asuprã-i, tramese la Teodosiu deputati, cu ordine: cá se-i spuna cumca desi elu se trage dein vitia nobila, intocm'a cá sî Attil'a: totu-si prein platirea tributulu, s'a facutu sclavu lui Attil'a; ma inca sclavu perfidu, carele pre domnulu seu, voli al' ucide prein prodiitiune. Acest'a furore sî amenintiare a triumfatoriului, numai prein mai multe rugari umilite, sî prein numeroase daruri, s'au potutu domoli.

Pre tempulu lui Valentinianu III., imperatului romanu dela apusu (425 — 455 d. Chr.), Attil'a petrunse pana in Gali'a. Pretestu la acest'a i-dede denegarea pretensiunei, ce o adresase catra Valentinianu, in privinti'a casatoriei cu Honori'a fili'a imperatesei Placidia, sî sor'a sa. Ce e dreptu Honori'a carea numai de sila inbracase vestimentulu calugarescu — avuse corespondentie secrete cu Attil'a, sî precum se scrie, i-promise, cá se va marita dupa densulu, transpunandui de odata tote protensiunile sale asupr'a coronei, — pretendiendu sî diumetate dein imperiu — ba inca pentru mai mare garantia, i sî tramese lui Attil'a dreptu gagi, unu anelu.

Attil'a voliá a castigá valoare acestoru pretensiuni; cu acestu scopu pre la a. 451 d. Chr. affanduse in culmea a

loru 500 000 dupa altii 700 000 ostasi, — intre cari, se află sî o multîme de Gepidi, Ostgoti, Rugieri s. a. — trecu Renulu sî intră in Gali'a; devastă in celu mai tiranu modu totu tienutulu de intre riurile: Renu, Seine, Marne sî Moselu; cetatile fura dearse sî campurele acoperite cu cadavre. Attil'a ajunsese pana la cetatea Orleans, pre candu Etîu in societate cu Teodoricu regele Vestgotiloru, ajutatul sî de Traci, Burgundî sî de alte popora, irupse asupra, sî lu constrense a se retrage. Elu infuriatî sî mai resolutu la ori ce sacrificiu, de cātu ase retrage cu rusine, in campurele catalaunice (la Chalons sur Marne 451), se opri spre a incercă lupta decisiva cu enemicii sei; inse fû invinsu. Sî Teodoricu regele Vestgotiloru, caruia se ascrie mai alesu victori'a, murî morte de erou. Iornande scrie, că 252 000 cadavre acoperira acestu campu de lupta.

Arogantulu de Attil'a invinsu fiendu, s'a reintorsu in Panoni'a (Ungari'a); dar' in anulu urmatoriu de abia apucandu a se reculege, intră cu noua potere in Itali'a. Frica sî terore respandî pre totu loculu. Etîu in locu de a apară Alpii, svadul imperatului, că se fuga; sî volia insusi a premerge cu esemplulu. Totusi acestu projectu desonoratoriu se lapeda. Imperatulu se inchise in Rom'a sî tote provinciele dein colo de fl. Po (Padus), le lasă in manule enemicului, cugetandu: cumca barbarii se voru multumi cu aceea preda. Eli inse, dupa ce predara capital'a Vindelicielor (Augusta Vindelicorum, Augsburg), trecura Alpii juliacensi, impresurara sî ocupara cu asaltu Aquileia, sî devastara totu ce aflara in Veneti'a sî Liguria. In Milanu dede Attil'a preste o icona, carea simbolisă pre imperatulu siedîndu pre tronu, sî la petiorele sale avea una multîme de Huni batuti. Elu demandă, că se se radia acestu simbolu; sî in loculu aceluia pre tronu se se depinga tipulu lui, apoi in aintea acestuia se se depinga imperatulu cu unu sacu de auru pre umeri, pre care 'lu golesce la petiorele lui Attil'a.

Venetienii, voliendu a scapă de furi'a Huniloru, si-

cautara asilu pre insulele marei Adriatice; acolo si-edificara case sî prein acest'a pusera fundamentu la cetatea Venetiei, carea apoi prein comerciulu seu celu mare sî estensu, deveni faimosa in istoria.

Etiu capetandu ajutoriu dela Marcianu imperatulu dela resaritu, mai talià cateva orde de Huni. In urma, Valentinianu tramese la Attil'a legati, cá se cera pace: Leone I. Pontificele romanu, carele se aflá in fruntea acestei legatiumi, sciù inblandi spiritulu celu selbatecu alui Attil'a. Asia se inchia unu armistitiu; lui Attil'a i-se dede unu anumitu tribut; dupa care elu se reintorse; inse nu fora de amenintiare, cá va intrá érase in Galia, deca nu i-se va tramete de muliere princesa Honori'a, sî nu i-se va dá in locu de dote (diestre), diumetate dein imperiu. Murí in 453 (dupa alti 452, 454 d. Chr.

Despre moartea lui Attil'a comitele Marcelinu scie, cumca elu s'a ucisu de man'a sî cutítulu unei femei. S. Teofanu sî altii dicu: cá Attil'a cu ocasiunea nuntei sale, bendu prea multu vinu, sî adormindu, i-a isbutitu sangele pre nasu sî pre gura sî asia s'a inecat.

Dupa Attil'a, urmara Dengesits sî Irnacu, nascuti dein muerea sa Rheca. Eli cerura prein legatiumi solene amiceti'a imperatului resariteanu Marcianu, inse nu o castigara. Dein asta cauza, fiulu celu mai mare, cu oste compusa dein Huni sî Goti trecù dunarea, inse prein cu-ventele blande a lui Marcianu se induplecá spre a se reintorce a casa. Curundu dupa aceea, pentru impartírea agriloru in Panoni'a, se nascù cërta intre Huni si Goti. Romanii audiendu acest'a, atacara pre Huni, dar' acestia in-socinduse ér cu Gotii in contr'a pericolului comunu, batura ostea romana.

Dupa aceea dein di in di, devenira mai tulburate lucrurile Huniloru. Insusi ducii loru incepura a se desbiná intre sene. Natiunile diverse inca incepura a se apesá unele pre altele. Mai mare stricare li-se casioná Huniloru dein partea Gotiloru. Acestia se aflau cu locuenti'a in

ambele Panonie subtu conducerea fratiloru Valdemiru, Teodimiru sî Vidimiru. Dupa moartea lui Attil'a resuffandu mai liberu, nu volîra a cunosce pre Huni de domnii loru. Asemene Gepidii subtu regele loru Ardaricu, cum sî celealalte natiuni inca si-pusera in cugetu se arunce jugulu sî suprematisarea Huniloru. Hunii vedîndu acest'a, se incercara se supuna cu puterea armelor natiunile rebele; atacara mai antaniu pre Valdemiru; inse acest'a, i franse atâtu de tare, câtu numai o parte mai remase de intr'insii, carea apoi se retrase in regiunile Scitiei in 460 d. Chr. Prein acest'a, se dede lovire de morte regatului celui vastu, — dar' barbaru — al' Huniloru, carele avuse in Europ'a o estendere dela fl. Renu sî dunare pana la Volg'a. Natiunile supuse se emancipara.

Acum Gotii, cá invingutori, si-estensera érași domni'a preste Panonii sî o parte dein Daci'a traiana. Inse unu duce al' loru Valdemiru pierî in bataia cu Svevii sî celi alalti doi frati Teodimiru sî Vidimiru impartîra intre sene imperiulu. Dar' nece domni'a acestor'a nu fû durabile, cace Vidimiru trecù la Vestgoti in Gali'a; éra Teodimiru murî curendu dupa aceea. Acestui'a i-urmà fiu-so Teodoricu, carele fiendu provocatu de imperatulu resaritenu Zenone, se duse cu toti Ostgotii sei in Itali'a, sî acolo batendu pre Odoaceru regele Heruiloru, i cuprense tier'a in 493 d. Chr.)*

§. 23. Gepidii in Daci'a 493 — 567 d. Chr.

Dupa Ostgoti, Panoniele se ocupara de Gepidî, érași de viti'a gotica. Acestia si-estensera domni'a pana in Daci'a

*) P. Maioru in istori'a sa despre inceputulu Romaniloru pag. 64, 65 basanduse pre fasiunea lui Priscu dice: cumca Attil'a sî Hnnii lui au sciutu limb'a romanésca, cá unii, cari erau nascuti in Daci'a si crescuti intre romani. Priscu dice: cá insusi a fostu la unu ospetiu cu Attil'a si alti boiari huni, unde audi pre unulu cu numele Zerkhon Maurusius mestecandu cuvinte romanesci sî goticesci, si Hunii 'lu pricepeau ce vorbesce (Priscus in excerptis pag. 46 apud Pray in annalibus Hunnorum Libr. 3 P. 1).

traiana, carea s'a numitu sî „Gepidi'a.“ Inse nu se estensera preste intrega Daci'a traiana, ci numai pana la fl. Partisiu sî preste Daci'a occidentale. Er' in Daci'a orientale sî pre lenga marea negra, locueau mestecature de Huni, Bulgari sî de Slovani, remasitiile regatului hunicu celui ruinatu. Romanii dein Daci'a traiana, (că sî celi dein Daci'a aureliana), mai suspinau sub jugulu barbariloru, inse resuflau dein candu in candu, favoriti prein certele sî debilitarile reciproce a le acelora. Tote inundarile barbare disparura că o fortuna trecutoria, sî coloniile traiane, remasera neclatite sî ne smentite dein patri'a, acum de seculi, loculu nascerei loru.

Domni'a Gepidiloru se resturnà prein Longobardi in 567 (v. §. 24) cari in 527 se asiediasera in midiloculu loru.

Capu II.

Dela iruptiunea Avariloru pana la venirea Unguriloru.

567 (568) — 895 (889?) d. Chr.

§. 24. Avarii in Daci'a vechia.

Opiniunile istoriciloru despre Avari, despre numele sî gentea loru, cum sî despre regiunea dein care venira, suntu diverse. Atâta totusi e adevèru, că fura ruditi cu Hunii, sî pentru aceea se numira sî Huni seau Huno-Avari, ér' dein partea Slaviloru se numira Ugores seau Unogaros. Eli locuira dein colo de Caucasu sî fiendu reu tractati de vecinii sei, de Turci, si-parasira locuenteile, sî urmandu esemplulu Huniloru, si-luara calea catra Europ'a in 564 d. Chr. Apropianduse de confinieile imperiului romanu, tramesera soli la imperatulu bisantinu Iustinianu, si cerura se le dè pamentu sî stipendiu anuale, oferinduse, că deca li-se va implini cererea: atunci 'lu voru ajutà in contr'a